

PROSÒDIA

Dolors Font Rotchés

Universitat de Barcelona

Resum de l'article:

En l'article definim i descrivim el funcionament dels fenòmens prosòdics del català (accent, ritme i entonació) amb la finalitat de ser aplicats a l'ensenyament i a l'aprenentatge de la llengua oral i, més concretament, a un dels seus múltiples formats, la locució. Aquests fenòmens són especialment rellevants perquè tenen una doble funció: d'una banda, permeten a l'emissor organitzar els elements del discurs en blocs fònics i, de l'altra, faciliten al receptor comprendre'n el contingut, gràcies a la interpretació de cada bloc.

Introducció

La prosòdia estudia tota una sèrie de fenòmens fònics, com són l'accent, el ritme i l'entonació. A aquests fenòmens de la parla, que afecten unitats superiors al segment (o al so), també se'ls anomena *suprasegmentals*.

Tradicionalment, l'accent, el ritme i l'entonació han estat tractats de forma poc aprofundida en les diverses gramàtiques i manuals de llengua, sobretot en català, o simplement ignorats. Els sons, en canvi, han estat molt més estudiats i n'existeixen més publicacions, sobretot de caire teòric. Al costat d'aquests estudis, també hi ha manuals de pronunciació pràctics adreçats a la l'aprenentatge dels sons, com el de Castellanos (1993) o el de Bau *et alii* (1995), mentre que no en tenim cap de prosòdia.

Per adquirir un bon model de llengua oral i produir discursos eficaços no n'hi ha prou, des d'un punt de vista fònic, de pronunciar correctament els sons de la llengua, sinó que cal també tenir mecanismes lingüístics que permetin a l'emissor organitzar els elements del discurs i al receptor comprendre'n el contingut, gràcies a la interpretació dels diversos blocs fònics. Aquests mecanismes lingüístics són l'accent, el ritme i l'entonació. Si en el discurs oral no els utilitzéssim, parlariem com aquells robots de les pel·lícules que pronuncien un conjunt de sons seguits, menys o menys correctes, que tenen una durada semblant, que, de tant en tant, fan pauses per delimitar els grups fònics i evitar equívocs, i que utilitzen pràcticament sempre formes gramaticals enunciatives curtes.

No obstant això, hem de dir que en les dues darreres dècades sembla que assistim al naixement d'un interès per estudiar els fenòmens prosòdics de la llengua, com els estudis sobre el català de Bonet (1984), Salcioli (1988), Prieto (1995 i 2002), Serra (1995), Font (2002) i Oliva & Serra (2002), entre d'altres, i per buscar nous mètodes d'anàlisi formals que ens ajudin a descriure'ls, com el de 't Hart *et alii* (1990) o el de Cantero (2002), entre d'altres, els quals han pogut desenvolupar-se gràcies a l'aparició d'instruments d'anàlisi acústica cada cop més precisos.

El fet que trobem pocs estudis en la tradició gramatical que tractin la descripció i el funcionament de l'accent, el ritme i l'entonació del català, i també del castellà¹, pot ser causat, d'una banda, pel poc interès que anys enrere despertava l'estudi de la llengua oral de cara a l'ensenyament (hem de tenir en compte que la llengua oral, dins de l'àmbit escolar, era gairebé inexistent: anar a classes de llengua equivalia a anar a classes de gramàtica; és a dir, de llengua escrita). I, de l'altra, per la dificultat que suposava l'estudi d'aquests fenòmens suprasegmentals (sempre s'ha cregut que són fenòmens complexos a l'hora d'investigar).

A continuació, farem una descripció dels fenòmens prosòdics, explicarem quina funció tenen, quina relació mantenen entre si i com se'ns manifesten en la parla, basant-nos en el marc teòric i en el mètode d'anàlisi de Cantero (2002) aplicat al català.

Definició d'accent

Tradicionalment, es creia que la diferència entre les vocals que contenen un accent i les que no era causada per canvis en la intensitat: les vocals tòniques eren fortes i les àtones, dèbils. Estudis fets en les dues darreres dècades a partir de treballs experimentals, com l'estudi de Solé (1984), demostren que és el to el que les distingeix: les tòniques es manifesten, sobretot, per mitjà de l'elevació del to i, més secundàriament, per tenir més durada i més intensitat.

Així, doncs, definirem l'accent com *el fenomen lingüístic que destaca una vocal per sobre de les altres per mitjà d'un contrast tonal* (Cantero, 2002: 44).

L'accent de paraula

En una paraula, l'accent distingeix la vocal tònica de la resta de vocals àtones: així, la /A/ del mot / menjAr /², la /E/ de /exigEncies/ i la /O/ de /senyOra/ destaquen per sobre de la resta de vocals perquè contenen un accent. Aquest accent s'anomena *accent de paraula*.

En la parla, aquest accent de paraula esdevé el nucli, al voltant del qual s'agrupen el sons de la mateixa paraula juntament amb els de les paraules àtones contigües, que poden ser articles (*el, la, els, les*), preposicions (*a, de, en, amb, etc.*), pronoms àtons (*ho, el, la, lo, en, etc.*) o la conjunció *que*, entre d'altres. Aquest conjunt de sons organitzats al voltant d'una vocal tònica, que fa de nucli, s'anomena *paraula fònica* o *grup rítmic*. En aquest sentit, les paraules, com /menjAr/ , /exigEncies/ i /senyOra/, constitueixen paraules fòniques, si no tenen paraules àtones contigües; si en tenen, s'agrupen al voltant del nucli i s'obtenen paraules fòniques més grans, com per exemple, /menjAr-s'ho /, /amb les exigEncies /, / que la senyOra /. La composició de cada paraula fònica dependrà, doncs, de com es presentin els mots en el discurs oral i de com es pronuncii.

L'enunciat *I tant que veuràs la casa de la Maria i el Josep!* té dotze paraules des d'un punt de vista gramatical, / I / tant / que / veuràs / la / casa / de / la / Maria / i / el / Josep /, mentre que si ho analitzem des d'un punt de vista fònic, és a dir, de la parla, podem obtenir diverses paraules fòniques, segons com diguem l'enunciat. Vegem algunes combinacions que es podrien donar en el discurs oral (cada paraula fònica és limitada per barres inclinades).

Paraula fònica	Paraula fònica	Paraula fònica	Paraula fònica	Paraula fònica
/ i tAnt /	/ que veurAs /	/ la cAsa /	/ de la MarIa i el /	/ JosEp /
/ i tAnt /	/ que veurAs /	/ la cAsa /	/ de la MarIa /	/ i el JosEp /
/ i tAnt que /	/ veurAs /	/ la cAsa de /	/ la MarIa /	/ i el JosEp /

Als exemples, cada paraula fònica és nucleada per una vocal que conté l'accent: la /A/ de /tAnt/, de /veurAs/ i de /cAsa/; la /I/ de /MarIa/; i la /E/ de /JosEp/. La base de la composició d'aquestes paraules fòniques és la paraula amb accent més la resta de paraules àtones del voltant que s'hi agreguen, i els seus límits vindran definits per la manera com les ha pronunciades un parlant, tenint en compte que no és l'única possible.

El ritme

El ritme és la recurrència dels accents en un enunciat. Hem vist que l'accent és el nucli de les paraules fòniques, anomenades també *grups rítmics*, les quals solen aparèixer agrupades en la parla per constituir unitats superiors. En català, aquestes paraules fòniques tenen una certa tendència a igualar-se entre elles temporalment, ja sigui mantenint cada síl·laba una durada similar, ja sigui comprimint síl·labes, segons calgui a cadascuna. Això

implica que a l'enunciat / i tAnt / / que veurAs / / la cAsa / / de la MarIa i el / /JosEp /, les cinc paraules fòniques tendeixen a tenir una durada semblant: allargant les síl·labes si en tenen dues, / I tAnt/, /JosEp /, i comprimint-les si en tenen sis, / de la MarIa i el /.

Així, l'esquema rítmic de l'enunciat seria el següent, tenint en compte que 'v' fa referència a les vocals àtones, i 'V', a les tòniques:

Paraula fònica	Paraula fònica	Paraula fònica	Paraula fònica	Paraula fònica
/ i tAnt /	/ que veurAs /	/ la cAsa /	/ de la MarIa i el /	/JosEp /
v V	v v V	v V v	v v v Vv v	v V

L'accent de frase

Les paraules fòniques s'organitzen formant blocs al voltant d'un accent que actua a un nivell jeràrquicament superior, anomenat *accent de frase*. El conjunt de paraules fòniques que tenen com a nucli un accent de frase constitueixen el *grup fònic*.

Aquest accent és un dels accents de paraula, que destaca per sobre de la resta d'accents del mateix grup fònic per mitjà d'una inflexió tonal i n'és el nucli. Generalment, és el darrer accent del grup fònic, excepte en els casos de nucli desplaçat o dislocat.

A l'exemple següent, podem veure un grup fònic format per cinc paraules fòniques. Cada paraula fònica té l'accent de paraula, que fa de nucli, distingit en majúscula. I, a la part inferior, transcrivim l'estructura rítmica: les vocals àtones, menys rellevants, en minúscula; les vocals tòniques, nucli de paraula fònica, totes en majúscula i dins un requadre; d'aquestes, la darrera, és destacada en negre perquè conté l'accent de frase i és el nucli del grup fònic.

GRUP FÒNIC				
Paraula fònica	Paraula fònica	Paraula fònica	Paraula fònica	Paraula fònica
/ i tAnt /	/ que veurAs /	/ la cAsa /	/ de la MarIa i el /	/JosEp /
v V	v v V	v V v	v v v V v v	v V

La jerarquia fònica

Com hem vist, doncs, els sons de la parla no se succeeixen indistintament, sinó que s'organitzen en blocs fònics al voltant dels accents, els quals són els veritables nuclis del discurs, i constitueixen una relació de jerarquia entre ells: des de la síl·laba, que és la unitat

menor, passant per la paraula fònica o grup rítmic, nucleada per l'accent de paraula, fins al grup fònic que és la unitat fònica més gran del discurs, nucleada per l'accent de frase. Aquesta estructura s'anomena *jerarquia fònica* (Cantero, 2002).

La jerarquia fònica, que constitueix la personalitat de cada llengua més enllà de la mera pronunciació dels sons, té en la parla i, per tant, en la locució de qualsevol discurs oral, dues funcions: d'una banda, integrar els sons organitzats jeràrquicament formant blocs fònics (les síl·labes, les paraules fòniques i els grups fònics) per part del parlant, i, de l'altra, delimitar aquests blocs fònics i saber reconèixer les paraules de cada bloc, la qual cosa facilita la comprensió del discurs a l'oient.

Un exemple que demostra l'existència d'una estructura accentual pròpia de cada llengua és la percepció de l'accent estranger. Quan ens trobem en un país de parla anglesa i sentim una persona no nadiua parlant en anglès, notem de seguida que té un accent estrany, encara que utilitzi unes estructures gramaticals i un lèxic prou adequats i correctes. Percebem que aquesta persona no és angloparlant, perquè utilitza una estructura fònica que no és pròpia de l'anglès. Curiosament i, pel que fa a nosaltres, si aquesta persona és nadiua d'alguna llengua que coneixem, l'entendem més que als propis anglesos perquè en reconeixem l'estructura fònica; en canvi, si la seva llengua és funcionalment molt diferent a la nostra, com el japonès o el noruec, ens és més difícil entendre-la, fins i tot, més que els anglesos mateixos.

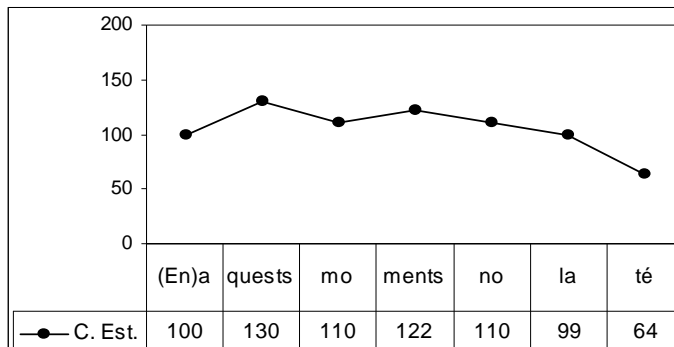
Algunes diferències en l'estructura fònica, també es donen entre dos dialectes, i aleshores parlem d'accent dialectal. En el cas del català, per exemple, entre els dialectes central i balear hi ha diferències tant en l'estructura gramatical, el lèxic i el sistema fonològic com en l'estructura fònica. Per això, si un balear vol parlar en dialecte central i que no se li noti l'accent dialectal, no solament ha de dominar els aspectes gramaticals, lèxics i fonològics propis del dialecte central, sinó que també ha de saber-ne l'estructura fònica o el que popularment s'anomena *cantarella*.

Definició d'entonació

L'entonació és *el fenomen lingüístic que constitueixen les variacions de to rellevants en el discurs oral* (Cantero, 2002); però no es dona en la parla com una melodia infinita, sinó que té lloc dins el grup fònic, que és la unitat fònica més gran en què se segmenta el discurs.

Dins el grup fònic conflueixen, doncs, l'esquema rítmic o la combinació de síl·labes tòniques i àtones i l'entonació o línia melòdica del grup, els quals es poden representar

gràficament. (Vegeu Gràfic 1). Les dades de la part inferior del gràfic es corresponen a les oscil·lacions del to produïdes pel parlant que va emetre aquest enunciat: si la línia melòdica ascendeix, significa que el to és més agut; i si descendeix, que és més greu³.

Gràfic 1. Representació del grup fònic *En aquests moments no la té*.

Així, al gràfic, el grup fònic conté tres paraules fòniques amb els respectius accents de paraula, /en aquEsts/, /momEnts/ i / tE /. Si observem el gràfic, veiem que els dos primers accents destaquen per un ascens tonal envers les vocals que els acompanyen: de 100 a 130 / en aquEsts / i de 110 a 122 a / momEnts /. El darrer accent del grup fònic conté l'accent de frase, el més destacat d'entre els accents, i, en aquest cas, s'evidencia per un descens important: de 99 a 64 / la tE /. Aquesta estructura jeràrquica defineix l'esquema rítmic del grup.

El gràfic també representa la línia melòdica del grup fònic, que es caracteritza per una pujada fins al punt més alt de la melodia a *quests*, un descens i una recuperació a *moments*, i una inflexió tonal descendent, que recau a la darrera vocal tònica *té*.

Constatem, doncs, després del comentari del gràfic 1, com l'accent i l'entonació, informats pel to, actuen solidàriament i formen part d'una mateixa realitat fònica: l'estructura dels accents en la parla constitueix l'entonació.

Estructura de la melodia

La línia melòdica del grup fònic s'estructura en tres parts: anacrusi, cos i inflexió final o nucli. L'anacrusi és la part inicial i és constituïda pels sons previs a la primera vocal tònica del contorn, anomenada *primer pic*; el cos és la part que va del primer pic a la darrera vocal tònica del grup; i la inflexió final o nucli és la part final, que comprèn l'última vocal tònica i les vocals posteriors.

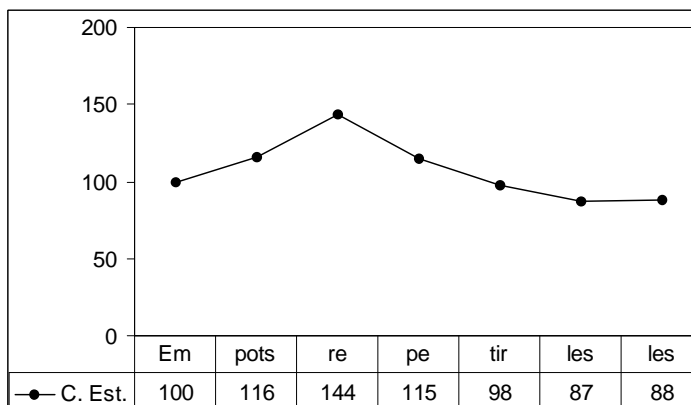
Aplicant aquesta divisió a la línia melòdica del gràfic 2, obtenim:

- Anacrusi: *Es*
- Primer pic: *tàs*
- Cos: *a dieta*
- inflexió final: *tu*

Gràfic 2. Representació del grup fònic *Estàs a dieta, tu?*

En la melodia del grup fònic, no sempre apareixen les tres parts, ja que es pot donar el cas que tingui cos i inflexió final o només inflexió final. Encara, però, queda una altra possibilitat: que la melodia no presenti la inflexió tonal final. Aquest tipus es dona quan el grup fònic ha estat truncat, és a dir, que no s'ha acabat, o quan el parlant vol mantenir el torn o no sap com continuar o vol deixar suspès el discurs, com passa a *perquè és que si no... , que el que pretén és..., em pots repetir les les...?*, entre d'altres. (Vegeu gràfic 3.)

Gràfic 3. Representació del grup fònic *Em pots repetir les les...*

Característiques de la melodia

En general, la melodia d'un grup es caracteritza per presentar un ascens en l'anacrusi, que culmina a la primera vocal tònica o primer pic; després del punt alt del primer pic, un

pendent que dura fins a arribar a la vocal tònica de la inflexió final; i, finalment, un moviment tonal, que comença a la darrera vocal tònica, el qual pot presentar diverses direccions: ascendent, descendent, plana i circumflexa.

Si la inflexió final recau en una paraula aguda, la vocal tònica s'allarga i té dos valors

(a):

a) U?
Estàs a dieta, tU

Si la paraula és plana, com a b), o esdrúixola, com a c), la vocal tònica s'allarga menys perquè les vocals que la segueixen serveixen de suport a la inflexió.

b) bes?
Portes bAm

c) quina?
A mA

Els moviments tonals dels exemples anteriors, basats en inflexions ascendents, serien similars si les inflexions fossin descendents o planes, ja que continuarien tenint dos valors i només canviaria la direcció. En canvi, quan la inflexió final és circumflexa, aleshores té tres valors i dues direccions: és ascendent-descendent, com exemplifiquem a continuació.

Si la paraula és aguda, la vocal tònica s'allarga i té tres valors (d).

d) O
És aixO O!

En el cas que sigui plana, la vocal tònica pot presentar un valor (e) o dos (f) i la vocal posterior serveix de suport a la inflexió.

e) me
Sí, hO e!

f) O
Sí, hO me!

L'entonació i l'èmfasi

Molts autors han mantingut que l'entonació era un fenomen que no es podia sistematitzar, sobretot basant-se en significats semanticopragmàtics com la tristesa, la sorpresa, la ironia, la por, la histèria, l'alegria, l'ordre, el prec, entre d'altres. Segurament, aquests significats no es poden sistematitzar, és a dir, fer-los correspondre amb unes melodies determinades.

L'entonació és un fenomen fonològic que, a partir de la seva pròpia identitat, manté relacions de cooperació i no pas de dependència, amb la resta de nivells d'anàlisi lingüística: el gramatical, el lèxic i el discursiu o pragmàtic.

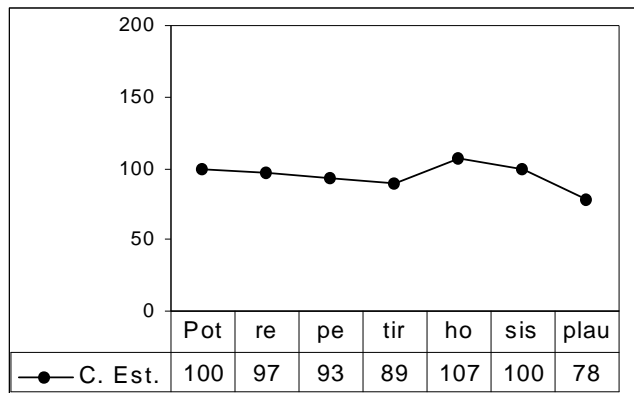
Així, no existeix una melodia única quan formulem una pregunta, ja que pot tenir corbes entonatives diverses: per exemple, si té un pronom interrogatiu, pot presentar una línia melòdica amb una declinació i una inflexió final descendent i, si no el té, pot tenir una inflexió final ascendent semblant a la del gràfic 2, entre altres alternatives. Des d'un punt de vista lèxic, es pot focalitzar una paraula de l'enunciat per mitjà de l'entonació, però també es pot fer, per exemple, canviant l'ordre dels elements de la frase o amb els gestos. Des d'un punt de vista discursiu, si volem demostrar alegria podem fer-ho per mitjà de l'entonació, fent més agut el to de veu o cridant, però també podem exterioritzar-la amb l'expressió de la cara o els moviments del cos, parlant més ràpidament, etc. Per tant, no hi ha una relació de dependència de l'entonació amb cap altre nivell significatiu.

Per tal d'aconseguir expressivitat en un discurs, ens podem servir de l'entonació i també d'altres habilitats, com per exemple el control de la velocitat de l'elocució, del volum, de les pauses, dels silencis, de les estratègies de la comunicació no verbal, o de la combinació d'alguns d'aquests elements alhora. Aquests aspectes sovint sorgeixen en contextos espontanis. Ara bé, també els podem analitzar per aplicar-los a discursos formals per tal d'aconseguir que esdevinguin coherents i eficaços des d'un punt de vista fònic. Vegeu-ne una reflexió a Font (2003).

Malgrat aquesta part expressiva de l'entonació, hi ha manifestacions d'èmfasi des d'un punt de vista melòdic que es poden sistematitzar: es tracta de qualsevol alteració a les característiques de la melodia del grup fònic que hem exposat anteriorment.

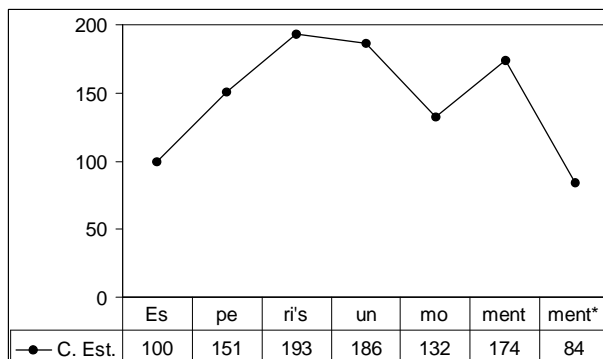
L'èmfasi es pot manifestar al primer pic quan es troba en vocal àtona o presenta un ascens important; al cos del contorn, quan hi ha moviments tonals ascendents o descendents, que poden afectar una síl·laba, una paraula o tot el contorn. Aquest darrer tipus d'èmfasi es

pot veure representat en el gràfic 4, al grup fònic *Pot repetir-ho, sisplau?*: la síl·laba *ho* presenta una elevació del to i trenca la línia descendent.

Gràfic 4. Representació del grup fònic *Pot repetir-ho, sisplau?*

També es pot manifestar en la inflexió final, quan hi ha un ascens en la vocal tònica o quan presenta una inflexió final circumflexa o en diverses alteracions que es donen alhora, com seria el cas del gràfic 5.

Gràfic 5. Representació del grup fònic *Esperi's un moment!*

En aquest grup, observem que la vocal amb un to més alt és la /i/ d'*esperi's*, en lloc de la segona /E/; per tant, hi ha hagut un desplaçament de l'accent cap a la vocal àtona següent. Al mateix temps, veiem un ascens molt important fins a arribar a aquesta /i/, que és el primer pic; seguidament, hi ha una declinació descendent força pronunciada; i, finalment, una inflexió final amb un altre èmfasi (elevació del to trencant la melodia), que recau en la darrera vocal accentuada, nucli del contorn: la /E/ de *moment*.

Models entonatius del català

A partir de l'anàlisi d'una bona quantitat de contorns podem obtenir models d'entonació que ens permeten distingir enunciats iguals. Posem per cas, l'enunciat *Anaven cap a la plaça*, podem pronunciar-lo amb entonacions diverses: declarativa, interrogativa, emfàtica i, fins i tot, podria quedar inacabat *Anàvem cap a...* Aquestes entonacions bàsiques són pròpies de cada llengua i la caracteritzen.

Presentem a continuació les entonacions lingüístiques bàsiques del català:

-Entonació declarativa o neutra: la línia melòdica presenta un primer pic baix, una declinació mínima i una inflexió final descendent. (Vg. Figura 1.)

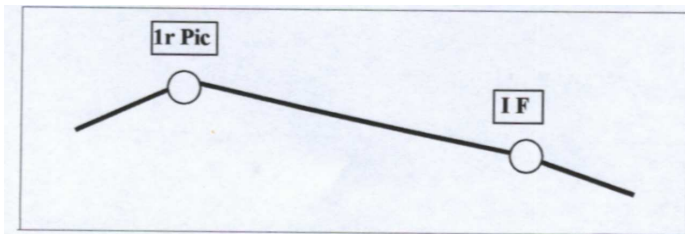

Figura 1. Model d'entonació declarativa. Exemple: *anAven cap a la plAça*.

-Entonació interrogativa: la línia melòdica presenta un primer pic una mica més alt que el de la declarativa, una declinació moderada i una inflexió final ascendent molt pronunciada. (Vg. Figura 2.)

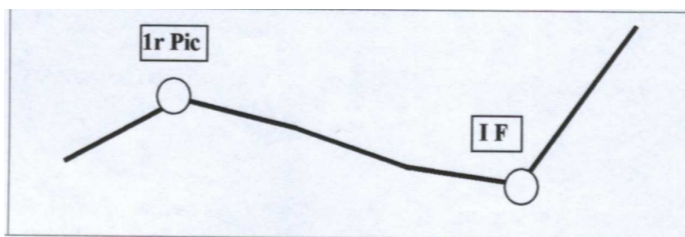

Figura 2. Model d'entonació interrogativa. Exemple: *anAven cap a la plAça?*

-Entonació emfàtica: la línia melòdica es presenta amb diversos pics i declinacions en qualsevol punt del contorn. Els contorns més prototípics són els que tenen un primer pic en síl·laba àtona i una inflexió final circumflexa. (Vg. Figura 3.) Amb tot, els contorns poden presentar-se amb una, dues o més marques d'èmfasi.

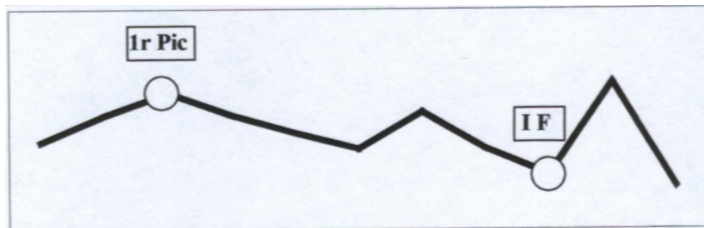

Figura 3. Model d'entonació emfàtica. Exemple: *anavEn cap a la plAça!*

-Entonació suspesa: com la declarativa o la interrogativa, però sense la inflexió final.

L'entonació declarativa i la interrogativa es combinen amb les altres entonacions en els contorns entonatius i donen lloc a l'entonació declarativa emfàtica, a la declarativa suspesa, a la interrogativa emfàtica o a la interrogativa suspesa.

Implicacions en la locució

En la parla, no ens limitem a pronunciar un so darrere l'altre talment com si fóssim robots, sinó que emetem blocs de sons: grups fònics. Els oients tampoc no perceben cada so individualment, sinó que capten aquests blocs fònics, els quals són essencials per poder comprendre els missatges.

Per tant, per oralitzar un discurs, ens cal conèixer no solament els sons de la llengua, sinó també com s'integren en la parla, és a dir, la seva estructura fònica que ve determinada pels fenòmens prosòdics. En emetre cada grup fònic d'un discurs en català, doncs, hem de respectar la jerarquia fònica pròpia d'aquesta llengua, segons la qual el grup fònic és format per una sèrie de paraules fòniques, cadascuna de les quals és constituïda per una paraula, nucleada per una vocal que conté un accent, més d'altres paraules àtones que s'hi agrupen. Dels diversos accents, el darrer és el més rellevant perquè aporta una inflexió tonal, estableix els límits entre grups fònics i és el nucli.

La recurrència d'accents que es troben al llarg d'un o més grups fònics constitueix el ritme, que es caracteritza per una tendència a igualar-se temporalment la distància entre accent i accent.

El grup fònic, a part de contenir l'estructura rítmica, presenta també la melodia, la qual pot respondre a qualsevol dels models entonatius que hem presentat: declaratiu, interrogatiu, emfàtic o suspès.

Per entendre el discurs, hem de fer el procés invers: delimitar les unitats del discurs, els grups fònics i les paraules fòniques. El desconeixement d'aquesta estructura explica l'existència del fenomen de l'accent dialectal i de l'accent estranger; d'aquí ve la dificultat

perquè ens entenguin els parlants d'una llengua diferent a la nostra, malgrat que en dominem el lèxic i les estructures gramaticals, i la dificultat per comprendre'ls.

Fins aquí, doncs, hem vist com els fenòmens de l'accent, el ritme i l'entonació ens forneixen una estructura rítmica i melòdica dins del grup fònic, ens informen de com hem d'integrar els sons en la parla i de com segmentem el discurs per tal de comprendre'l. Ens queda, finalment, la funció expressiva en el discurs, la qual aporta els trets emocionals, els sentiments i les actituds, entre d'altres. En aquest sentit, l'entonació pot participar-hi de forma no sistemàtica al costat del desenvolupament d'altres habilitats, com el control de la velocitat, del volum, de les pauses i dels silencis, i dels diversos aspectes de la comunicació no verbal.

Tots aquests aspectes ben combinats, tant els propis del codi lingüístic, com la pronúncia, l'accent i l'entonació, com els propis d'altres codis, són els que permetran produir discursos eloqüents i eficaços.

Referències bibliogràfiques

- BAU, M. PUJOL, M. i RIUS, A. (1995): *Curs de pronunciació. Exercicis de correcció fonètica*. Barcelona. Àrtic. (2007), 1a ed. a Publicacions de l'Abadia de Montserrat.
- BONET, E. (1984): *Aproximació a l'entonació del català*. Tesi de llicenciatura. Universitat Autònoma de Barcelona.
- CANTERO, F. J. (2002): *Teoría y análisis de la entonación*. Barcelona. Ed. Universitat de Barcelona.
- (2003): «Fonética y didáctica de la pronunciación» a *Didáctica de la lengua y la literatura para primaria*. A. MENDOZA (coord.). Madrid. Pearson Educación, p. 545-572.
- CASTELLANOS, J.A. (1993): *Manual de pronunciació*. Vic. Eumo Ed.
- FONT, D. et alii (2002): «Patrones melódicos de la entonación interrogativa del catalán en habla espontánea» a *Actas del II Congreso de Fonética Experimental*. J. DIAZ GARCÍA (coord.). Sevilla. Universidad de Sevilla, p. 192-197.
- FONT, D. (2003): «La locució en el discurs oral» a *Articles*, núm.30, p. 92-107.
- OLIVA, S. i SERRA, P. (2002): «Accent» a *Gramàtica del català contemporani*. J. SOLÀ (dir.). Barcelona. Empúries, vol. I, p. 345-391.
- PRIETO i VIVES, P. (1995): «Aproximació als contorns tonals del català central» a *Caplletra*, núm. 19, p. 161-186.
- (2002): «Entonació» a *Gramàtica del català contemporani*. J. SOLÀ (dir.). Barcelona. Empúries, vol. I, p. 393-462.
- SALCIOLI, V. (1988): «Estudio fonético-experimental de la entonación interrogativa catalana» a *Estudios de Fonética Experimental*, vol. III, p. 37-69.

- SERRA, P. (1995): «L'estructura prosòdica i l'accent » a *Caplletra*, núm. 19, p.113-145.
- SOLÉ, M. J. (1984): «Experimentos sobre la percepción del acento» a *Estudios de Fonética Experimental*, vol I.
- 't HART et alii (1990): *A perceptual study of intonation. An experimental-phonetic approach to speech melody*. Cambridge. C.U.P.

Notes

¹ És una constatació que afecta totes les llengües de cultura, a excepció de la llengua anglesa. El anglesos són els primers que s'interessen per aquests fenòmens prosòdics en les primeres dècades del s. XX i, a partir dels anys 40, publiquen els primers estudis els nordamericans.

² Marcarem en majúscules les vocals dels exemples que són pronunciades com a tòniques.

³ Aquests valors de la línia melòdica no són absoluts, sinó que s'han relativitzat per veure representades només les oscil·lacions del to que es donen a cada grup fònic i, alhora, per desestimar factors que no tenen interès per estudiar l'entonació, com les diferències de veu entre els homes, que presenten un to més greu, i les dones, que és més agut. Es pot trobar el mètode d'anàlisi emprat a Cantero (2002) i a Font *et alii* (2002).

Referència de l'autora

Professora Titular d'Escola Universitària del Departament de Filologia Catalana de la Universitat de Barcelona. Facultat de Formació del Professorat.

Línies de recerca:

Entonació, pronúncia, prosòdia, anàlisi melòdica i anàlisi acústica de la parla espontània, locució del discurs oral i lectura expressiva.

Adreça de contacte:

Dep.Filologia Catalana Campus Mundet / Edifici Llevant, desp. 019

Passeig de la Vall d'Hebron, 171 (08035 Barcelona)

Tf. 93 403 51 58

e-mail: dolorsfont@ub.edu